

Elena Protsenko. Management of educational activity of college students as part of the educational management.

The article clarified the concept of «management», «Education Management», «pedagogical management». Established a hierarchy between the components of the education management system of Ukraine. Substantiated the value of management training and cognitive activities of college students as a component of effective reform of higher education in Ukraine.

Keywords: college, educational and cognitive activity, management, students.

Стаття надійшла до редакційної колегії 31.10.2016

УДК 811.111:81'255

© Решетняк І. О., 2016

Решетняк Ірина Олексіївна

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

**ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ**

Стаття містить аналіз лексичних особливостей науково-технічного перекладу сучасної наукової літератури. Розглянуто труднощі щодо перекладу іншомовного наукового тексту та засоби їх уникнення.

Ключові слова: науково-технічний переклад, лексичні особливості перекладу, труднощі перекладу, переклад заголовків.

Переклад – один із найважливіших шляхів взаємодії національних культур, дієвий засіб міжкультурної комунікації. Мета будь-якого перекладу – донести до читача, який не володіє мовою оригіналу, і ближче ознайомити його з відповідним текстом. Перекласти означає точно і повно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту і форми.

Розвиток науки і техніки в наш час неможливий без обміну спеціальною інформацією, що з'являється в різних країнах у наукових періодичних виданнях, спеціальних бюлетенях, патентній літературі тощо. Саме тому можна зазначити, що переклад – це, по-перше, процес відтворення письмового тексту чи усного вислову засобами іншої мови; та, по-друге, результат цього процесу.

Мета статті – розглянути та проаналізувати найбільш поширені лексичні труднощі науково-технічного перекладу, зокрема, особливості перекладу заголовків.

Процес перекладання – це цілеспрямований процес, який охоплює такі етапи: 1) зорове чи слухове сприймання інформації чужою мовою, усвідомлення її змісту; 2) аналіз інформації мовою оригіналу і синтез рідною мовою; 3) відтворення змісту рідною мовою.

Оскільки переклад – це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу, неперекладних матеріалів не існує – є складні для перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані, по-перше, з недостатнім знанням мови оригіналу, по-друге, з недостатнім знанням суті предмета, по-третє, з недостатнім знанням мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників для висловлення того, що вже було висловлено засобами мови оригіналу.

Науково-технічний переклад – це переклад, який використовують для обміну науково-технічною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами. Загалом науково-технічну інформацію можна розподілити на такі основні потоки:

1) патентна література, що є основною формою обміну, адже все нове в галузі науки й техніки оформляють у вигляді патенту і його виробничих форм;

2) науково-технічна періодика (галузеві бюлетені, що містять реферати, анотації, назви; галузеві науково-технічні журнали, що містять дискусійні, проблемні, звітні статті спеціального характеру; бібліографічні покажчики з назвами винаходів і предметів промислової продукції, що також містять анотації і тематичні огляди робіт з певної галузі);

3) неперіодичні видання (книги, інструкції, рекламні матеріали).

Порівняно з іншими видами перекладу технічний переклад має певні особливості та труднощі:

1) тексти насичені термінами, отже, для якісного перекладу потрібна термінологічна підготовка перекладача;

2) тексти містять спеціальну інформацію (часто – якісно нову і майже нікому невідому), тому перекладач повинен мати спеціальну базову підготовку або бути обізнаним у певній галузі виробництва (вивчати фахову літературу, стежити за новою інформацією, консультуватися з досвідченими фахівцями);

3) науково-технічна інформація, як правило, оформляється в письмовому вигляді [4].

Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу фахівці виокремлюють багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова (терміна), особливості вживання загальнонародних слів у науково-технічних текстах, правильне застосування того чи іншого способу

перекладу лексики, визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій, переклад термінів-неологізмів, абревіатур, такі «фальшиві друзі» перекладача, як псевдоінтернаціоналізми, лексикалізовані форми множини іменників та терміни-омоніми, етноспецифічна лексика й етнонаціональна варіантність термінів, іншомовні слова і терміни в англійських науково-технічних текстах різного роду, власні імена і назви (фірм, установ і організацій) тощо. До граматичних відмінностей відносять особливості граматичної будови мови, форми і традиції письмового наукового мовлення [3; 4].

Основним видом технічного перекладу є повний письмовий переклад. Усі інші види технічного перекладу (усний – послідовний та синхронний, та письмовий – реферативний та анотаційний) є його похідні, тобто його скорочені варіанти.

Отже, повний технічний переклад – основний вид технічного перекладу, який складається з таких етапів: 1) читання всього тексту з метою усвідомлення змісту; 2) поділ тексту на закінчені за змістом частини, їх переклад; 3) стилістичне редагування повного тексту (слід обробити текст відповідно до норм літературної мови, усунути повтори, усі терміни і назви мають бути однозначними, якщо думку можна висловити кількома способами, перевагу слід віддати стислому, якщо іншомовне слово можна без шкоди для змісту замінити українським, то варто це зробити); 4) переклад заголовка, який має передавати суть змісту оригіналу і враховувати всі його особливості (саме за заголовком фахівці найчастіше відбирають потрібні матеріали) [3]. Найчастіше переклад заголовка є найбільш важкою задачею, особливо при усному перекладі друкованого тексту без підготовки, при реферуванні, коли за заголовком потрібно визначити відповідність даної статті тій чи іншій темі.

Заголовок у короткій формі передає зміст тексту або визначає найважливіше в ньому. Заголовки можуть складатися із загального заголовка і одного чи більше підзаголовків. У випадку, коли загальний заголовок не досить повно розкриває зміст тексту, слід звернутися до підзаголовків або прочитати весь текст, а потім знову повернутися до перекладу заголовка. Таким чином, при перекладі заголовків важливу роль відіграє контекст.

Труднощі при перекладі викликає широке використання в заголовках атрибутивних груп. Для перекладу такого заголовка слід провести аналіз змістових зв'язків атрибутивного словосполучення і визначити змістові групи всередині цього словосполучення. Розібравши змістові зв'язки, перекладають словосполучення справа наліво, починаючи з опорного слова.

Однією з характерних рис заголовків є різноманітні скорочення, які можуть бути визначені у самому контексті чи за допомогою

словника. Перелік найбільш вживаних скорочень міститься майже у кожному словнику. Іноді слід звертатися до спеціальних словників скорочень.

Труднощі при перекладі можуть бути, якщо в заголовку має місце опущення дієслова – присудка, допоміжного дієслова, артикля. Труднощі при перекладі викликають заголовки, в яких відсутній підмет, а дієслівний присудок стоїть в особовій формі. Слід уважно прочитати підзаголовок, а іноді весь текст, щоб правильно перекласти заголовки.

Усвідомлення лексичних особливостей та труднощів науково-технічного перекладу допоможе майбутнім фахівцям уникнути поширених помилок при роботі з науково-технічною літературою та удосконалити якість перекладу наукових текстів.

Література

1. Білоус О. Теорія перекладу : Курс лекцій: Навчальний посібник / О. Білоус. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – 116 с.

2. Зимомря М. Переклад : теорія та практика : Навчально-методичний посібник / М. Зимомря, О. Білоус. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. – 114 с.

3. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 574 с.

4. Коваленко А. Загальний курс науково-технічного перекладу А. Коваленко. – К. : «Фірма «Інкос», 2002. – 317 с.

Ирина Решетняк. Лексические особенности научно-технического перевода.

Статья содержит анализ лексических особенностей научно-технического перевода современной научной литературы. Рассмотрены трудности перевода иноязычного научного текста и способы как их избежать.

Ключевые слова: *научно-технический перевод, лексические особенности перевода, трудности перевода, перевод заголовков.*

Iryna Reshetniak. Lexical issues of scientific and technical translation.

The paper contains the analysis of lexical issues of scientific and technical translation of current scientific literature. It also considers the difficulties in translating foreign scientific texts and the ways of how to avoid them.

Keywords: *scientific and technical translation, lexical issues of translation, difficulties of translation, translation of headlines.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 24.10.2016